

İLK SPOR YAZARLARIMIZDAN SELİM SIRRI TARCAN VE YENİ MUHİT DERGİSİNDEKİ YAZILARINDAN ÖRNEKLER

Yrd. Doç. Dr. Salih SEYHAN

Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi

Gazetecilik Bölümü

Erzurum

ÖZET

Kitleleri peşinden koşturan sporu konu ve içerik olarak işleyen spor basını, haber dili ve bu dili oluşturan öğeler açısından önemlidir. Hem Osmanlı'nın son döneminde hem de Cumhuriyetin ilk dönemlerinde yaşamış olan Selim Sırrı Tarcan, Türk spor tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Avrupa'da almış olduğu beden terbiyesi eğitiminden sonra yapmış olduğu çalışmalar ile Türkiye'de beden eğitimi, folklor ve spor konusunda halkın bilinçlendirilmesi için ömrünün sonuna kadar çalışmıştır. Katkıda bulunduğu veya yayınladığı mecmualar ve kitaplarla Türk halkının, sporu ve beden eğitimini tanınmasını, uluslararası yarışmalardan, olimpiyatlardan haberdar olmasını sağlamıştır. Tarcan'ın, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında *Muhit* dergisinde çıkan yazıları bu bağlamda önem taşımaktadır. Bu makalede Tarcan'ın yazılarından örnekler verilerek çalışmaları hakkında bir değerlendirme yapma imkanı aranacaktır. Makalenin amacı Selim Sırrı Tarcan'ın Türk spor tarihindeki yerini tespit etmekten daha çok o dönem halkının nasıl bir beden eğitimine ve spor bilgisine ihtiyacı olduğunu görmek ve göstermek olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Selim Sırrı, Muhit, Basın, Spor, Olimpiyat, Türk Spor

Examples From The Articles By An Important Sports Writer And Scholar Selim Sırrı Tarcan In The Magazine *Muhit*

ABSTRACT

Both in the late Ottoman period and in the first period of the Republic, in which Tarcan Selim Sırrı lived, he had a very important place in Turkish sports. He received training in physical education in Europe. After finishing his education he started to study physical education, folklore, and sports in Turkey for raising public awareness and worked well until the end of his life. The first of many in the sports history of our country, he managed, contributed to or wrote for magazines and books, and ensured the Turkish public recognition of sport and physical education, international competitions, and the Olympics. In our study, we will try to explore his opinions about sports in the first years of Turkish Republic as he developed them in his articles published in the magazine *Yeni Muhit*. Now, we do not want to cite all of his articles from this magazine. We think it is enough to simply cite some of the most important as examples. We do not intend to determine his place in our sports history, but rather to determine the needs of our people regarding sports and physical education.

Key Words: Selim Sırrı, Muhit, Olympics, Sports in Turkey

Giriş

Türkiye'de beden terbiyesi, spor yazarlığı, folklor araştırmaları alanındaki çalışmalarıyla dikkat çeken Selim Sırrı Tarcan, bu çabalarıyla Türk spor tarihinin en önemli isimlerinden birisi olmuştur. Tarcan, bu alandaki fiili çalışmalarının yanı sıra

birçok dergi ve gazetede spor ile ilgili yazılar yazmış, dergiler çıkarmış ve konferanslar vermiştir. Bu çalışmada Selim Sırrı'nın o dönemde bir aile dergisi hüviyetinde olan *Muhit* dergisinde yayınlamış olduğu beden terbiyesi ve spor ile alakalı yazılarından hareketle (yazılarından yaptığımız alıntılarını kısmen sadeleştirdik), bu spor adamının spora dair düşüncelerini yakından öğrenmeye ve o dönemde halkın beden terbiyesi ve spor açısından ne tür bilgilere ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaya çalışacağız.

Temel Spor Bilgisi ve Spor Basın Tarihi

Spor, ansiklopedi ve sözlüklerde, “bireysel ya da kolektif oyunlar biçiminde gerçekleştirilen ve genellikle bir yarışmaya yol açan, kesin kurallara göre uygulanan ve ani bir yarar beklenmeden yapılan beden hareketlerinin tümü” şeklinde tanımlanmıştır (Hiçyılmaz, 1985, s. 25).

Günümüzde çeşitli branşlara ayrılan ve büyük bir sektör haline gelen spor, ülkeler için prestij, tanıtım ve gelir kaynağı olmuştur. Artık spor, profesyonel sporcu için geçimini sağladığı iş; hasta için tedavi; spor medyası için tiraj ve reyting; seyirci için deşarj olma aracı, gençler için gençliğin gereği ve yaşlılar için yaşlanmamanın göstergesi olarak kabul edilmiştir. Temel amacı “kazanmak” olan sporun bazen bireysel bazen de takım halinde yapılması, bir idealinin oluşmasını da sağlamıştır.

Spor tarihi insanlığın tarihiyle başlamıştır; çünkü insanın güncel yaşamı, sonuçta bir spordur. İ.Ö. 2500'lerden başlayarak, Mısırlı askerlerin sopalarla güreş ve savaş çalışmaları yapması, yine İ.Ö. 1500'lü yıllarda Giritlilerin dans, koşu, güreş ve boğalarla yaptıkları dövüşler, düzenli spor etkinliğinin çok eskilere dayandığına delil kabul edilmiştir. Yine aynı dönemde özellikle Antik Yunan kentlerinde paleastrelar, gymnasionlar ve stadlarda koşma, atlama, disk ve mızrak atma gibi spor etkinliklerinin siteleri temsil eden sporcular arasında yapıldığı bilinmektedir. Geçmiş bu kadar eski olan spor, özellikle son iki yüzyılda büyük kitlelerin ilgisini önemli oranda çekmeye başlamıştır.

Türk tarihinde de spora hep önem verilmiş, spor bir etkinlik olarak değil, günlük yaşamın bir parçası olarak kabul edilmiştir. Yazılı belgelere göre, özellikle avcılık, atıcılık, binicilik, kılıç oyunları, güreş, ağırlık kaldırma ve yaya koşuları en çok tercih edilen spor dalları olmuştur. Atlı sporların Türk tarihinde önemli bir yeri vardır.

12 yaşına gelen kız ve erkek çocukların ata binme ve at yarışları temel eğitimin bir parçası olarak kabul edilmiştir.

Göçebe kültürünün de etkisiyle spor, tarihimizin ve güncel yaşamımızın bir parçası olmuştur. Bayram gibi özel günlerde tören alanlarında çeşitli spor etkinlikleri düzenlenmiş ve herkesin bu tür etkinliklere katılımı teşvik edilmiştir.

Osmanlı döneminde devlet teşvikleriyle Okçular ve Pehlivanlar Tekkesi kurulmuş, bu tesislerde yetişen sporcular zamanla orduya kazandırılmıştır. Yapılan yarışmalar ve verilen ödüller yazılı düzene bağlanmıştır. Osmanlıların son dönemlerinde, 1839 yılından itibaren Mekteb-i Sultani’de beden eğitimi derslerine yer verilmesiyle birlikte spor ders olarak okutulmaya başlanmıştır.

Spor artık tüm dünyada bir eğlence, reklam, halkla ilişkiler ve medya endüstrileriyle iç içe geçmiş, büyük cirolara sahip bir sektör haline gelmiştir (Yoon, 2005, s. 12). Medya kuruluşları gerek ulusal gerekse uluslararası spor etkinlikleri ile futbol liglerinin yayın haklarını satın almakta, gazeteciler büyük kulüplerin yönetim kurullarında görev alabilmektedir. Gazeteciliğin, spor endüstrisine meslek ilkelerine bağlı bir anlayışla eleştirel yaklaşması beklenirken medyanın bu endüstriyle bütünleşmesi, etik ilkelerin geri plana atılmasına neden olmuştur (Roy, 2004, s. 3).

Sporun ve özellikle Türkiye’de en popüler spor olan futbolun, artık yalnızca bir spor dalı olmanın çok ötesinde anlamlar taşıdığı görülmektedir. Spor, günlük yaşamı kuşatan siyaset, ekonomi, kültür gibi alanlardan bağımsız, ayrıcalıklı bir dünya değil, tersine içinde bulunduğu toplumun yapısıyla sıkı sıkıya bağlantılı bir alandır (Coakley, 1994, s. 12). Ancak spor basınının, yalnızca maç anlatımları, transferler, oyun stratejileri gibi konular üzerinde yoğunlaştığı, sporun toplumsal yapıdan etkilenen ve bu yapıyı etkileyen yönlerine değinmediği görülmektedir (Zanger, 2003, s. 24). Spor basınında dürüstlük, tarafsızlık, doğruluk gibi ilkeler sık sık ihlal edilmekte, haber kaynaklarıyla kurulan ilişkiler de önemli etik sorunlara neden olmaktadır.

Spor basını ülkemizde yazılı basından yaklaşık 50 yıl sonra kendini göstermiştir. Spor konusunda ilk yazı *Servet-i Fünun* dergisinin 14 Mart 1891 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. “Eskrim” konusunda hazırlanan Ali Ferruh Bey’in yazısı, yazılı basında yer alan ilk spor yazısı olmuştur. Aynı dönemde dünyadaki spor etkinlikleri de dönemin basınında yer almaya başlamıştır. Ancak bu dönemde gazete ve dergilerde spora ayrılan alanlar çok kısıtlı ve sporun birkaç alanıyla ilgilidir.

Türkiye'deki yazılı spor basınında futbola ilk olarak, futbol karşılaşmalarının mahalli lig statüsü içinde yapıldığı ve futbolun Türk toplumu tarafından benimsenmeye başladığı yıllarda, özellikle yerel gazetelerde ve spor dergilerinde yer verilmiştir. Osmanlı'nın son dönemlerinde spor yaygınlık kazanamadığı halde, ülkenin belirli bölgelerinde özellikle gayri müslim nüfusun fazla olduğu yerlerde futbol vb. spor etkinlikleri görülmüş, hatta mahalli lig haline dahi dönüşmüştür. Bu dönemde yayımlanan *Futbol* adlı dergi Türk insanını sporla tanıştırmayı amaçlayan ilk yayınlardandır. Derginin ilk sayıları Türkçe ve Fransızca olarak yayınlanmıştır. 28 Eylül 1910 yılında yayın hayatına başlayan bu dergi, tabloid boy olarak hazırlanmıştır. Dergi, sonraları “Şeyh’ul Muharririn” sıfatını alacak olan Burhan Felek’in önderliğinde yayımlanmıştır. Burhan Felek, sekiz sayfadan oluşan derginin tüm yazılarını kendisi yazmış, fotoğrafları da kendisi çekmiştir. Derginin adı her ne kadar futbol olsa da dergi içeriğinde güreş, at yarışları, eskrim, jimnastik, atletizm gibi spor dallarında da haber ve yorumlara yer vermiştir.

Selim Sırrı Tarcan ve *Yeni Muhit* Dergisi

Beden Terbiyesinin Kurucusu Olarak Selim Sırrı

Selim Sırrı, 25 Mart 1874 yılında bugün Yunanistan sınırları içerisinde kalan Mora Yarımadası'ndaki Yenişehir'de doğmuştur. Selim Sırrı, lise eğitimini Galatasaray Lisesi'nde tamamladıktan sonra, 1895 yılında Mühendishane-i Berri-i Hümayundan mezun olmuştur. Lise yıllarında hocası Faik Üstünidman'dan jimnastik dersleri almıştır. Bir süre *Servet-i Fünun* dergisinde spor bölümünü yönetmiştir. O dönemde Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik yapan Juery aracılığıyla Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) kurucusu ve başkanı olan Pierre de Coubertin ile temas kurmuştur. De Coubertin, Türkiye'nin de IOC'ye girmesini istemiştir. 1896-1908 yılları arasında orduda, subay olarak görev yapan Selim Sırrı II. Meşrutiyet'le birlikte bu görevinden ayrıldıktan sonra ilk Milli Olimpiyat Komitesi'ni kurmuştur. 28 Mayıs 1909'da Berlin'de yapılan Uluslararası Olimpiyat Komitesi toplantılarına katılmış ve aynı yıl İsveç Kraliyet Askeri Beden Eğitimi ve Jimnastik Akademisi'ne başlamıştır. 1911'de akademiye bitirip yurda dönmüş ve beden eğitimi öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştır. I. Dünya Savaşı nedeniyle 1918'de IOC üyeliğinden çıkarılan Türkiye'nin Milli Olimpiyat Komitesi de

dağılmıştır. 1922'de Selim Sırrı'nın çabalarıyla Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti tekrar kurulmuş ve komitenin başkanlığına da Selim Sırrı seçilmiştir. *Prag Spor Pedagojisi Kongresi* adını verdiği, 1925 yılında yapılan VIII. Olimpik Kongrenin konuşmalarını yayımlamış ve çeşitli konferanslarda “amatörlük, amatör sporcu ve spor müsabakaları” konularında keskin görüşler dile getirmiştir. 1926'da konuşmaları yüzünden TİCİ (Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı) tarafından kınanan Selim Sırrı bu olay karşısında TMOK Başkanlığı'ndan çekilmiş, 1930 yılında da Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliğinden istifa etmiştir. Cumhuriyet'in ilanına kadar çeşitli okullarda beden eğitimi öğretmenliğini sürdüren Selim Sırrı, 1934'te Beden Terbiyesi Başmüfettişi olmuş, 1935'te bu görevinden emekliye ayrılmıştır. Ordu ve Samsun milletvekilliklerinde bulunan ve Türk spor âlemine ömrünün her devresinde hizmet eden Selim Sırrı, kırk iki yıllık meslek hayatında, pek çok ilkleri başarmıştır. Çıkardığı *Terbiye ve Oyun* isimli derginin yanı sıra, devrinin saygın yayın organlarında yayımlanmış, yüzlerce makalesi vardır. Beden eğitimi ve spor dışında da kitap, makale ve konferansları bulunan Selim Sırrı, 58 kitap, 2500 makale ve yine pek çoğu spor konusunda 1520 konferans vererek erişilmesi güç bir rekora ulaşmıştır. 2 Mart 1957 tarihinde kalp krizi sonucu İstanbul'da vefat etmiştir (Çapan, 2002, s. 13).

Selim Sırrı Tarcan'ın İsveç Dönüşü Folklor ve Spor İle İlgili Çalışmaları

Bir spor adamı olarak tanıdığımız Selim Sırrı Tarcan, Türk halk oyunları konusundaki tecrübesinin ne olduğu hakkında soru soranlara oldukça ilgi çekici cevaplar vermektedir:

Raks, insanlarda ve hayvanlarda psikolojik ve fizyolojik bir ihtiyaçtır. Vücutta toplanan asabi kuvvetlerin tezahürüne vesile olan, heyecan uyandıran, faaliyet-i oyunla rakstan ibarettir. Onun için raks bir nevi tehciyattan (*emotive*) başka bir şey değildir. Beşeriyetin her devrinde raksın muhtelif şekilleri vardır. Pek eski zamanlarda muharebelere gidildiği zaman ordunun önünde kılıç-kalkan ve cirit oyunları oynarlarmış. (Ekici, 2003, s. 14).

Selim Sırrı, İsveç'te edindiği modern ve yeni bilgilerle, Osmanlı ordusuna subaylar yetiştirmek arzusuyla yurda dönmüş ve görevine başlamıştır. Zeybek oyunlarını derleme konusunda İsveç'te verdiği kararı hayata geçirmek için araştırmalara başlayan Selim Sırrı, önce İstanbul'da zeybek aramış ve Ma'iyyet-i Seniyye Bölüğü'nde zeybekler bulunduğunu öğrenmiştir. “Aydınlı bir paşanın delaleti ile” zeybekleri evine

getirerek İzmir'den "musiki muallimi Ahmet Yekta Bey'i" de davet etmiş ve onlarla bir süre meşgul olmuştur. Ancak zeybeklerden her birinin raksının farklı olduğunu, tavırlarının, ayak atışlarının, sıçrayışlarının birbirine benzemediğini görüp sebebini sorunca, "Çalımımıza nasıl gelirse öyle oynarız. Bu tuluattır, nizama girmez." cevabını almıştır (Tarcan, 1946, s. 53-54).

Osmanlı ordusunda zeybek, raks, beden terbiyesi gibi alanlarda çalışamayacağını fark eden Selim Sırrı, ordudaki görevinden ayrıлып "Osmanlı Mektepleri Terbiye-i Bedeniyye Müfettişliği"ne atandıktan sonra Anadolu'nun birçok iline gitme fırsatı bulunca zeybek oyunuyla ilgili çalışmalarına yeniden başlamıştır. 1911'de Anadolu'ya teftişe gittiğinde, Eskişehir'den başlayarak Konya, Afyonkarahisar, Uşak, Manisa, İzmir'de bulabildiği zeybekleri oynatmıştır. Aydın zeybeklerinin oyunlarının az çok birbirine benzediğini fakat Eskişehir civarında Karakeçili aşiretinin zeybek oyunlarının büsbütün farklı olduğunu tespit etmiştir. Bursa'daki zeybekleri de oynatmış ve artık beş-on zeybek şarkısı bellemiş, birkaç çeşit zeybek raksı öğrenmiştir. Müfettişlik görevini yürütürken dört beş sene içinde yüzden fazla zeybeğin oyunlarını seyretme imkanı bulmuştur (Tarcan, 1957, s. 256).

Selim Sırrı, daha sonra yeni kurulan genç Türkiye Cumhuriyetinde halkın beden terbiyesi konusunda çok bilgisiz olduğunu ve bu konuda Avrupa ile Türkiye arasında çok ciddi mesafeler bulunduğunu tespit etmiştir. Bu açığın kapatılabilmesi, Türk halkının spor ve beden eğitimi konusunda eğitilmesi ve dolayısı ile sağlıklı bir neslin oluşabilmesi için çalışmalar yapılması gerektiğini düşünmüştür. Osmanlı'nın son yıllarında yaptığı çalışmaların devamı niteliğindeki yeni çabaları, gazete ve dergilerde konu ile ilgili makaleler yazmak, konferanslar vermek, radyo konuşmaları yapmak ve öğrendiklerini/bildiklerini bu yollarla halka anlatmak biçiminde yürümüştür. Ancak tam bir spor ve folklor eğitimsi olan Selim Sırrı, bununla da yetinmemiş; öğretmenlik yaparak, seyahat ederek, kulüpler kurarak da bu metotları halka anlatma, öğretme ve uygulama çabası içerisinde olmuştur.

Selim Sırrı, halk kültürü ve halk oyunlarını araştırma ve derlemesindeki amacını daha sonra şu şekilde ifade etmiştir: "Mensup olduğumuz büyük milletin masalları, destanları, türküleri, raksları mertlik, kahramanlık ve fedakârlıkla doludur. Folklorumuz bizden sonra yetişecek yeni nesle mazesini tanıttacak ve benliğini bihakkın duyuracaktır" (Tarcan, 1946, s. 54).

Yeni Muhit

Yeni Muhit dergisi, “insanların yaşam kalitesini artırmaya yönelik, uluslararası standartlara uygun nitelikte olan çalışmalarını basın aracılığıyla ilgililere ulaştırmak amacıyla” Ahmet Cevat Emre tarafından neşredilmeye başlanmıştır. Derginin ilk sayısı 1929 yılında çıkmıştır. Derginin imtiyaz sahibi, neşriyat müdürü ve başyazarı meşhur dilbilimci, çevirmen ve yazar Ahmet Cevat Emre’dir. Ahmet Cevat, Türk Dil Kurumu’nda dilbilgisi ve sözcük derleme encümenlerinde çalışmış ve bu konularda eserler vermiştir. Atatürk önderliğindeki Dil Devriminde, alfabe encümeninde görev almış ve sonrasında Türk Dili Tetkik Cemiyeti’nde (Türk Dil Kurumu) çalışmıştır. Ahmet Cevat Emre, 1928-1933 yılları arasında çıkardığı *Muhit* dergisinde, daha çok edebi, tarihi ve sosyal içerikli yazılara yer vermiştir (Ertan, 1997).

Yeni Muhit’in yazarları arasında Reşat Nuri Güntekin, Yaşar Nabi Nayır, Halide Nusret Zorlutuna, Halit Ziya Uşaklıgil, Kenan Hulusi Koray, Cenap Şahabettin gibi meşhur yazar ve şairler bulunmaktadır.

Muhit dergisi’nin her sayısında farklı yazarların yazılarını görmek mümkündür. Derginin Ağustos 1932 tarihli 46. sayısında “Okuyucularımızla Başbaşa” başlığıyla yayımlanan yazıda yayın politikası ve yazarları hakkında şu bilgiler verilmektedir:

Muhit’e aydan aya yeni bir tekemmül vermek için nasıl çalıştığımızı ve ne kadar büyük fedakârlıklar ihtiyar ettiğimizi okuyucularımızın takdir ettiğine eminiz. Şimdiye kadar Reşat Nuri, Mustafa Şekip, Orhan Seyfi, Refik Ahmet, Nahit Sırrı, Yaşar Nabi, Kenan Hulusi, Kâmran Şerif, M.Sami, Nusret, Kemal Ali Rıza Seyfi, Nezihe Muhiddin, Halide Nusret, Mevrure Sami, Seniha Sami, Emine Saffet Hanım ve Beyler gibi meşhur, muktedir profesör, muharrir ve şairlerimizin daimi ve mevkut muavenetini temine muvaffak olan *Muhit*, şimdi de, önümüzdeki ay için karilerini büyük bir müjde verebiliyor. Gelecek nüshadan itibaren Halit Ziya Bey (Uşaki Zade), Cenap Şahabettin Bey, Mehmet Emin Bey (Sabık Maarif Müsteşarı), İsmail Hakkı Bey (Terbiye Müderrisi) dahi *Muhit*’e kıymetli yazılarını vaat etmişlerdir. Okuyucularımızdan aldığımız takdir mektuplarına müteşekkirimiz, böyle olduğu gibi bizden herhangi bir tekemmülü istemek için yazdıkları mektuplara da dikkatle ehemmiyet veriyoruz ve az zamanda onları tahakkuk ettirmeğe çalışıyoruz. Tekrar tekrar muhterem okuyucularımızdan rica ediyoruz, mecmuamızda her ne kusur görürlerse derhal bize bildirsinler.

Selim Sırrı Tarcan'ın *Yeni Muhit* Dergisindeki Sporla İlgili Seçme Yazıları

İyi bir sporcu musunuz?

Spor artık bütün medeni milletlerin hayatında mühim bir yer tutmuştur. Mektepli yetişkin gençler spor yapıyor, memurlar, muharrirler(yazarlar) spor yapıyor, fabrikada çalışan amele spor yapıyor, mebuslar, vekiller spor yapıyor, reisicumhurlar, krallar, prensler spor yapıyor, genç kızlar kadınlar spor yapıyor. Sporu sevenlerin onunla iştigalden zevk alanların adetleri milyonları buldu. Fakat sporu moda olduğu için sevmek, her memlekette iptila (salgın) halini aldığı için onunla iştigal etmek kâfi değil, onun mahiyetine akıl erdirmek ve niçin spor yapmaya mecbur olduğunu bilmek lâzımdır. İşte bunu anlamış olanlara iyi sporcu denir ki maalesef bunların miktarı, bilhassa bizim memleketimizde çok azdır. Körü körüne taklit suretiyle yapılan sporlardan alınan netice çok kere bizi hüsrana uğratar. Çünkü rast gele yapılan spordan alınan netice de bittabi'(doğal olarak) rast gele olur. Hâlbuki zamanımızda her şey, ama her şey bilgiye vabestedir(bağlıdır). Bir otomobil meraklısı yarım saatlik bir talimden sonra bindiği arabayı sevk ve idare etmesini öğrenir, fakat iş onunla bitmez, kullandığı makinenin bütün teferruatını bilmesi ve bir müddet meleke kazanarak arabasını idare etmekte maharet elde etmesi şarttır. Öyle olmadığı takdirde ya bir tarafa çarpar veya bir adam çiğner. Tayyarecilik de böyledir, kotra kullanmak da böyledir, ata binmek de böyle. Bilfarz (Mesela) süvarilik yalnız atın terbiyelerini eline alıp yürütmekten ibaret değildir. Böyle olsa yedi yaşında bir çocuk da bu işi yapar. İyi bir süvari bindiği hayvanın her türlü ahvaline vakıf olacak ve onu yormamak için idare etmesini öğrenecektir. İyi bir binici hayvanı terbiye eder, ona güzel huylar kazandırır, fena bir binici ise hayvanı yalnız huysuz, çifteli yapmakla kalmaz onu sakatlayabilir. O halde iyi bir sporcuya ne lâzımdır? (Tarcan, 1931, s. 42)

Selim Sırrı, yazısının bu bölümünde milletlerin hayatında sporun ne kadar önemli bir yeri olduğunu açıklarken, her sınıftan insanların arasında spor yapanların bulunduğu örneğini vermekte ve sadece sporu sevmenin yeterli olmayacağını, bunun yanında sporun neden gerekli olduğunu da bilmek gerektiğini vurgulamaktadır. Yazara göre, insanın önce spor hakkında kültür sahibi olması, sonra da kendi benimsediği sporun bütün inceliklerini bilmesi gerekir. Özetle, yazar bu yazısında, sporu yalnızca birinci gelmek veya rekor kırmak için değil, fikir mücadelelerinde bir vasıta olarak kabul etmek gerektiğini de belirtmiştir.

Spor nedir?

Yazar yazısına başlarken, “Spor ikiyüzlü keskin bir silahtır. Kullanmasını bilmeyenlerin ellerini doğrar.” ifadesini kullanarak sporun bilinçli bir şekilde yapılmazsa, ne kadar tehlikeli olabileceğini ve büyük sorunlara yol açabileceğini anlatmak istemiştir.

Yazar yine bu yazısının başka bir bölümünde spor yaparken ne yaptığının bilincinde olmak gerektiğine dikkat çekmiştir:

Bilerek anlayarak çalışmak lazımdır. Spor bir gaye değil, fikir âleminde muvaffak olmak için bir vasıta. Spor eğlence değil, irade kudretini azami seviyeye sevk eden bir disiplin merkezidir. Spor, gençlere zekâ ve bilgileri sayesinde kendi irade ve teşebbüsleriyle hayatlarını kazanmaya yardım eder. Sporcu tam manasıyla bir centilmendir. Sporcu yaratıcı, gayretli, mütevazî, doğru, geçimli, çalışkan ve becerikli bir insandır. (Tarcan, 1930, s. 30)

Yazar, gerçek sporcunun tanımını yaptığı ve niteliklerini sıraladığı bu yazısının son bölümünde de, “Sporcular içinde bencil, serkeş, geçimsiz, haset eden, yalancı, tembel kimselere tesadüf ederseniz derhal hükmediniz ki bu zavallılar sporu anlamamışlar ve dalalette kalmışlardır” (Tarcan, 1930, s. 38) ifadesini kullanarak, sporcunun davranışlarının ve ahlâkının, spora ayırdığı zamanla doğru orantılı olarak müspet yönde gelişmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Kırkıktan sonra hangi sporları yapmalı?

İstokholm şehrinin Anatomi Enstitüsünde Profesör Retzius’ün himmetiyle meydana getirilmiş çok kıymetli bir göz koleksiyonu vardır. Bunlar gayet itina ile kristal camekânlara sıralanmıştır. Doktor Retzius en küçük yaşta çocuklardan en yaşlı ihtiyarlara kadar muhtelif yaşta insanların cesetlerinin gözlerini çıkarmış, birtakım kimyevi çözeltiler sayesinde gözün hayattaki parlaklığını aynen muhafazaya muvaffak olmuş. Bunlardan bazılarını yukardan aşağı ortasından keserek uzvun dâhili dokularında meydana gelen değişimleri de göstermiştir.

Bu gözler birer birer tetkik edildiği zaman görme uzvunun pek küçük yaşta görüş gücünü kaybetmeğe başladığı görülür. On dört on beş yaşından itibaren gözde görmeye yarayan elyaf ortaya çıkmaya başlıyor, otuz yaşında bu elyaf çoğalıyor, yaş ilerledikçe gözler de zayıflıyor, git gide nihayet görmez oluyor.

Göz, uzuvlarımız içinde en çabuk ihtiyarlayandır. Bundan anlaşılıyor ki vücudumuzu teşkil eden azaların hayat müddetleri başka başkadır. Hatta o kadar ki bir kısmı daha tam olgunlaşmadan, diğer kısmı yok

olmaya yüz tutuyor. Nitekim gözlerimiz on beş yaşında tamamıyla olgunlaşıyor, ondan sonra da zayıflamaya başlıyor. Hâlbuki kemiklerimiz ve etlerimiz buluş çağında tam olgunlaşma şöyle dursun daha tamamıyla teşekkül bile etmemişlerdir.

Vücudumuzun en mühim cihazlarından biri de kan deveranı cihazıdır. Kalp ve kırmızı kan damarları ekseri kimselerde otuz beşinden itibaren kudret ve kuvvetini kaybetmeye başlıyor; birçoklarında doku sertleşmesi (*sclerosis*) otuz beşinde başlıyor, elastikiyet azalıyor. Yirmi yaşında kemale eren ve bu kudretini kırk yaşına kadar aynen muhafaza eden adalelere bakıp da insan yirmi beşinde yaptığı sporları kırkında da yapabilir hükmünü vermemelidir. Böyle bir düşünce çok sakattır. Bilhassa sert sporlara kırk yaşında adaleler dayandığı halde, atar damarlar tahammül edemez. İşte olgun yaşta kimseleri sporda ihtiyatlı harekete mecbur eden, kan damarlarının şiddetli sarsıntılara dayanmamasıdır. Atar damarların elastikiyetini az çok kaybetmiş olması soluk kesmesine sebep olur. Soluk kesilmesi şiddetli sporlardan sakınmak lâzım geldiğine en büyük alamettir. Soluğun çabuk kesilmesi kalbin yorulmakta olduğunu gösterir. Şiddeti, kuvveti veya sürati icap ettiren bir faaliyet, atar damarların elastikiyetinin kısmen zayı olmuş olmasından aksi tesirini derhal kalpte his ettirir. Atar damarlar ne kadar çok elastikiyetini kaybederse kalp o nispette çok faaliyet yapmaya mecburdur. O itibarla yorulur” (Tarcan, 1929, s. 902)

Selim Sırrı bu yazısının ilk bölümünde, Stockholm şehrinin Anatomi Enstitüsünde yapılan, gözler üzerindeki çalışmalarla ilgili verdiği örnekte, görme duyusunun çok genç yaşlarda gücünü kaybetmeye başladığını ve yaş ilerledikçe gözlerin daha çok zayıfladığını anlatmakta ve vücudumuzdaki organların ömürlerinin farklı farklı olduğuna dikkat çekmektedir. Bu sebepten dolayı insanın genç yaşlarında yaptığı sporları kırkıdan sonra da yapabileceği hükmüne kapılmaması gerektiğini, çünkü kırklı yaşlardan sonra vücudun şiddetli sarsıntılara ve soluk kesilmelerine dayanamayacağını belirtmektedir.

Umumiyetle kırkıdan sonra sürat yarışları, yüzme, kürek çekme, boks, güreş, gülle kaldırma, bisiklet gibi şiddet, sürat ve mukavemeti icap ettiren sporlarda bilhassa müsabakalara girişmekten sakınmalı. Bazen kırk beş yaşında pehlivanların ve elli yaşında yüzücülerin müsabakalarda kazandıklarına aldanmamalı ve bilmelidir ki bu adamlarının ekserisinin akıbetleri elimdir, pehlivanların, boksörlerin çoğu kalp sektesinden ölürler.

Olgun yaşta olanlar için bilhassa üç spor şayanı tavsiyedir: golf, tenis ve av, itidal ile yapılırsa eskrim de fena değildir. Bunlardan başka dağlarda, bayırlarda, kırlarda fırsat varsa günde bir saat dolaşmak ta pek güzel bir spordur. İsviçre’de dağ gezintileri yapan turistlere yol gösteren rehberler umumiyetle elli ile altmış yaşında ihtiyarlardır. Bu sayede

sporcular hiç bir vakit yorucu bir ceht sarf etmezler, daima itidal ile yürüdüklerinden saatlerce gittikleri halde yorulmazlar, en yüksek tepelere tırmanırlar, fakat hiç bir vakit adımlarını sıklaştırmazlar.

Avrupa'da cihan müsabakalarında sürat ve mukavemet yarışlarına iştirak edenlerin umumiyetle yaşları 18 ile 35 arasındadır. Bazı müstesna hilkatte atletler vücutlarının bu kudretini 40 yaşına kadar muhafazaya muvaffak oluyorsa da, bu her kes için mümkün değildir. Hayatımızın dört mevsimini daima hatırda tutmalıyız. Her mevsimin ihtiyaçları başka olduğunu bilmeliyiz. Spor hem zevk hem de bir sıhhat işidir. Zevk uğruna sıhhati feda etmek doğru değildir.

İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da hükümet ricali, büyük tüccarlar, fabrikatörler, generaller, umumiyetle fikren çok çalışan insanlar bütün yaz mevsiminde tenis ve golf kulüplerine devam ederler, ya ava giderler ve yahut ta bir jimnastik müessesesine devam ederler. Bu adamlar umumiyetle 40 ile 50 yaşında kimselerdir. Semen peyda etmemek için hepsi de vücutlarıyla meşgul olurlar ve yaşlarının iktiza ettirdiği sporu yaparlar. (Tarcan, 1929, s. 902)

Yazar yazının bu bölümünde kırk yaşından sonra sürat gerektiren ve fazla güç harcamaya iten sporlardan kaçınılması gerektiğini tavsiye etmektedir. Ayrıca şiddetli sporların, vücuda ne kadar zararlı olabileceğini göstermek için, kırk yaş üstü pehlivanların ve boksörlerin çoğunun kalp krizinden hayatını kaybettiği örneğini vermektedir.

Avrupa'da yapılan uluslararası olimpiyatlara katılan atletlerin yaşlarının 18 ile 35 arasında olduğunu belirten yazar, sporun zevkle birlikte aynı zamanda sağlıkla da alakalı olduğunu ve zevk için sağlıktan ödün vermenin doğru olmadığını belirtmektedir.

Yazar, İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkelerde devlet yöneticilerinin, tüccarların, fabrikatörlerin, generallerin yaz mevsiminde tenis, golf gibi yorucu olmayan sporları yaptıklarını, ava gittiklerini veya jimnastik kulüplerine gittiklerini ve bu insanların 40 ile 50 yaşları arasında insanlar olduğu örneğini vermektedir.

Kış Olimpiyatları

1894'te Coubertin de Baron, kadim Yunan olimpiyatlarını yeniden tesis ederken programına kış olimpiyatlarını da dâhil etmiştir. Fakat bu olimpiyatların ihdası çok zor görünmüştür. Çünkü kış sporları çoğu kuzeydeki sınırlı sayıdaki ülkede yapılabilmektedir; bu sebeple de kış sporları bu ülkelerin malı olarak kabul edilmektedir.

Selim Sırrı, modern olimpiyatların bu zorluğunu dile getirdiği yazısında 1908’de Londra’da düzenlenen dördüncü olimpiyatları örnek göstererek bu zorluğa dikkat çekmiştir:

Londra’da Haziran ayında kar bulunmadığı için (buz sarayı) tabir edilen ve suni vasıtalarla dondurulan buz sahası üzerinde patenlerle yarış ve patenli hokey müsabakaları yapılmakla iktifa edildi. 1912 de Olimpiyatlar İstokholm de tertip edildiği vakit orada bir buz sarayı bulunmadığından kış olimpiyatları yapılmadı. Her nedense İskandinavyalılar kış sporlarının olimpiyatlara girmesini ve kendi ırkî imtiyazları addettikleri *ski* müsabakalarını bu beynelmilel camiaya sokmak istemiyorlardı.

Nihayet 1924’te Paris’te tertip edilen sekizinci beynelmilel olimpiyatlara birlikte o senenin Şubatının beşinde Fransız milli olimpiyat komitesi Chamonix de kış olimpiyatlarını tertibe muvaffak oldu ve büyük bir sükse kazandı. 1925’te toplanan olimpiyat komitesine kış olimpiyatlarının kararlaştırıldığı yer olmak üzere İsviçre’nin milli beden terbiyesi ittihat cemiyeti Davos, Engelberg ve St. Moritz şehirlerini namzet gösterdi. (Tarcan, 1929, s. 902)

Sonuç

Spor, bir toplumun kültüründen unsurlar taşır; bir milletin kültürü, yaşam tarzı, yeme içmeleri, avlanmaları ve kavgaları onun yaptığı sporlara şekil verir ve spor uygulamalarına yansır. Uluslararası ilişkiler geliştikçe evrensel kültürün oluşması gibi evrensel bir spor oluşmaya başlar ve uluslar arasında yarışmalar tertip edilebilmesi için spor dallarına evrensel kurallar getirilir.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti sağlıklı bir toplum oluşturmak hedefini de gütmüştür. Bunun en önemli araçlarından biri olarak da hiç şüphesiz “spor” kabul edilmiştir. Mustafa Kemal, toplumun sağlıklı gelişebilmesi için beden terbiyesi konusunda eğitim almak üzere birçok genci Avrupa’ya eğitim almaya göndermiştir. Beden terbiyesi ve spor konusunda gazetelerin, dergilerin, tercümelerin ve kitapların yayınlanması ile bir spor bilinci oluşmaya başlamıştır.

Selim Sırrı Tarcan Türkiye’de bu bilincin oluşmasına 1900’lü yılların başından itibaren hem yazılarıyla hem de fiili gayretleriyle katkıda bulunmuştur. Onun gayretleriyle futbol kulüpleri kurulmuş, spor gazete ve dergileri yayınlanmış, üniversitelerde beden eğitimi bölümleri açılmış, spor yazarlığı bir meslek olarak ortaya çıkmış ve Türkiye uluslararası birçok spor organizasyonuna katılma imkânı bulmuştur. *Yeni Muhit* dergisinden alıntılanan yazılarında görüldüğü üzere, sporun o dönemde çok

yabancı olunan konularını, türlerini, sorunlarını ve Türkiye’deki durumunu gündeme getirmiştir. Selim Sırrı Tarcan, yazdıkları ve yaptıklarıyla Türk sporu ve spor yazarlığı alanında öncü olmayı hak etmiştir.

Kaynakça

- Coakley, J. J. (1994). *Sport in society* (5th ed.) Chicago: Mosby-Year Book Inc.
- Ekici, M. (2003). Selim Sırrı Tarcan’ın bir makalesi: “Yeni zeybek raksı.” *Milli Folklor Dergisi, Bahar 57*, 10-25.
- Hiçyılmaz, E. (1985). Türkiye’de spor gazeteciliği ve haberciliğinin tarihi: Spor basını ve basında spor 1985 yılı 7. seminer tutanakları. *Hürriyet Gazetesi*, s. 2.
- Çapan, M.Ş. (2002). Selim Sırrı Tarcan’ın zeybek oyunu derleme çalışmaları. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, Bahar 21*, 8.
- Roy, D. P. & Cornwell T. B. (2004) The effects of consumer knowledge on responses to event Sponsorships, *Psychology & Marketing*, 21, 3.
- Tarcan, S. S. (1946). *Hatıralarım*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Tarcan, S. S. (1934). *Radyo konferanslarım*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Ertan, T. F. (1997). Ahmet Cevat Emre ve Kemalizm’de öncü bir dergi: Muhit. *Kebikeç*, 5, 17-34.
- Tarcan, S. S. (1929, Teşrinievel). Kırkından sonra hangi sporları yapmalı? *Yeni Muhit*, 2, 902.
- Tarcan, S. S. (1930, Kânunuevvel). Spor Nedir? *Yeni Muhit*, 5, 26 – 38.
- Tarcan, S. S. (1931, Mart). İyi bir sporcu musunuz? *Yeni Muhit*, 5, 29 – 42.
- Yoon, S. J. & Choi Y. G. (2005). Determinants of successful sports advertisements: The effects of advertisement type, product type and sport model. *Journal of Brand Management*, 12(3), 191-205.
- Zanger, K. B. Janet, B. P. & Jerome, Q. (Der.) (2003). *Contemporary sport management* (2nd ed.). Champaign, IL: Human Kinetics,